

Ik was dat meisje

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Anne Mieke Backer

Ik was dat meisje

Ambo|Anthos
Amsterdam

Dit is een werk van fictie. Personen die als inspiratie hebben gediend, worden niet met naam en toenaam genoemd. De auteur heeft alle moeite gedaan om deze personen op te sporen. Wie zich in dit boek herkent en daarover vragen heeft, kan zich wenden tot de uitgever.

ISBN 978 90 263 7153 0

© 2025 Anne Mieke Backer

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan

Omslagontwerp Nanja Toebak

Omslagillustratie © Anne Mieke Backer

Foto auteur Vosse A. de Boode

Ambo|Anthos *uitgevers* vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

L'amour chasse le temps et le temps chasse l'amour.

Liefde verdrijft de tijd en de tijd verdrijft de liefde.

Anne-Marie Costallat

Autun, november 1961. Hij, de Amerikaan, stapte mijn leven binnen als iemand die een onbekende kamer in komt en in het halfduister naar de lichtschakelaar tast. Hij vond die snel en zodra hij hem had overgehaald stond ik in een aangenaam schijnsel, alsof ik zelf licht gaf. Ik besloot op alles wat hij mij zou vragen ja te zeggen. Ja, ja en nog eens ja. Geen aarzelend ja, waarmee ik zou veinzen dat ik een moeilijk te versieren meisje was. Geen gretig ja, zodat het zou lijken alsof ik op hem had gewacht. Geen ongeïnteresseerd ja, alsof ik geen verwachtingen koesterde, maar een eerlijk en zelfbewust ja. Er hoefde namelijk alleen maar bevestigd te worden wat al lang geleden was beschikt. Een simpele formaliteit, zoals partners die al jaren samenwonen elkaar het jawoord geven in een zijkamer van het stadhuis, zonder genodigden, op een doordeweekse dag terwijl het zonlicht door de gebrandschilderde ruiten valt. Gewoon: 'Ja.'

Een meisje dat opgroeit in een provinciestad weet dat zij uiteindelijk zal trouwen met een jongen uit de omgeving. Soms heeft ze zelfs met hem op school gezeten. Maar ik keek al op

jonge leeftijd dagelijks het speelplein rond en stelde keer op keer vast dat er niet één bij was die daarvoor in aanmerking kwam.

Autun is een stadje met amper vijftienduizend inwoners in Midden-Frankrijk aan de rivier de Arroux. Er zijn een bioscoop, een enorme kathedraal waar botresten van de heilige Lazarus worden bewaard, drie kerken, een statig stadhuis met een marktplein, een hotel waar Napoleon nog heeft gelogeed, een voetbalclub, elf cafés waarvan twee met een biljart, een lyceum, een agrarische school, een militaire academie, een muziektent, een station, een museum, een ijssalon, een atletiekvereniging en een monument voor gevallen soldaten uit de Eerste, Tweede en Algerijnse Oorlogen. We hebben geen overdekt zwembad, maar wel overblijfselen uit de Romeinse tijd, zoals een tempel gewijd aan de god Janus, de man met de twee gezichten.

Voor ons was Autun de grote stad, want ons huis stond aan een kanaal in de gemeente Saint-Léger-sur-Dheune, op drie kwartier rijden. Iedere morgen, meer dan tien jaar lang, liepen wij door de ochtendnevel naar het kleine station aan de spoorlijn Nevers-Chagny om daar om acht minuten over zeven de trein naar Autun te nemen, mijn moeder en ik. Dat waren vanaf onze deurdrempel ongeveer duizend stappen, wat ik als kind veel vond, maar toen ik ze eenmaal kon tellen gaf dat rust in mijn hoofd.

In de trein gingen we met onze tassen op schoot tegenover elkaar zitten en tijdens het rijden observeerde ik via de reflectie in de ruiten de andere reizigers. Dat deed ik liever dan de mensen recht aankijken. In het gangpad werden intussen de eerste Gauloises en Gitanes van de dag opgestoken en mijn leven lang heeft die zware tabaksgeur mij terug doen denken aan

het vroege uur waarop ik met mijn moeder in de trein zat en de mensen elkaar nog weinig te zeggen hebben.

Als we er bijna waren, gaf mijn moeder mij zwijgend een teken door even mijn knie aan te raken. Dan stonden we op en gingen bij de deur staan en zo rolden we de stad binnen. Op het pleintje voor het gepleisterde stationsgebouw sloeg mijn moeder rechts af naar de fabriek van ijzeren terrasmeubels en ik liep rechtdoor de stad in, de weg omhoog naar school. *Zul je uitkijken met oversteken?* Het was haar manier om te zeggen dat ze om mij gaf, maar ik bracht haar bezorgdheid nooit daarmee in verband. Bij het eerste kruispunt was ik het al vergeten en ook aan het einde van de schooldag stak ik roekeloos de weg over als ik met mijn boekentas terugliep en vervolgens afdaalde naar de rivier waar de fabriek stond. Daar wachtte ik tot zij klaar was met haar werk.

Ik kwam graag in die fabriek. In de walserij, waar het de hele dag lawaaiig was, werkten mannen met zwarte lasmaskers en armen die glansden van vet en zweet. Elke handeling ging gepaard met de luidruchtigheid van ijzer op ijzer. Ook in mijn moeders kantoor was alles van staal: de trap, de bureaus, de archiefkasten, de drempels, de deuren. In de verkoopruimte begon ik vast aan mijn schoolwerk: een nurks meisje tussen gestapelde caféstoelen in de kleuren crème, pastelgeel, zeegroen, zilver, zwart en rood. Ze konden niet roesten en hadden een gat in het midden of meerdere gaatjes op de plek onder je billen, zodat je ze in de regen kon laten staan zonder dat er een waterplasje op de zitting kwam.

Mijn moeder was secretaresse. In het tweede oorlogsjaar had ze haar diploma gehaald. Ze wilde zelfstandig zijn, had ze tegen mijn oma gezegd. Niet op de boerderij blijven wonen,

wachtend totdat er een man zou komen om mee te trouwen en intussen helpen met het boerenwerk. Ze had er een hekel aan om 's ochtends om vier uur te moeten opstaan om koeien te melken tussen de strontvliegen en dazen. De winters duurden haar daar te lang en de mestlucht kreeg ze als jong meisje nooit helemaal uit haar haar gewassen, zodat alleen boerenzonen haar ten dans vroegen als ze uitging in de stad. Ook al moest ze voortaan om zeven uur de trein halen, het scheelde haar sowieso twee uur nachtrust.

Als reactie op mijn moeder nam ik mij juist voor om nooit te leren typen. Een vrouw die kon typen zou altijd andermans brieven uitwerken, andermans woorden, andermans gedachten. Dat leek mij geen zelfstandigheid. Dan nog liever boerin, zoals mijn oma. Ik geloofde toen nog, zoals veel jonge vrouwen, dat ik persoonlijke keuzes kon maken, maar achteraf blijkt ons leven vaak een weerwoord te zijn op dat van onze moeders.

Daarnaast nam ik mij al vroeg voor om nooit te leren kaartspeken. Iedereen hier in de streek speelde toen ik jong was belote, een soort boerenbridge, thuis aan de keukentafel, in de cafés, tijdens de schafttijd in de fabriek, in de pauze op het *Lycée*, overal. Wie maar een snippertje vrije tijd had legde zijn kaarten op tafel. Kaartspelletjes doden de tijd, dat vonden de mensen hier prettig, want ze wisten niet wat ze er anders mee moesten doen. Vandaar dat ik het niet wonderlijk vond dat mijn vader was vertrokken. Dat was niet omdat het betere per definitie elders is, maar vanwege de kleinburgerlijkheid van het leven in de provincie met zijn kaartavondjes en vooral door mijn moeder met haar secretaresseopleiding. Zij had hem niet vast weten te houden. Hem nam ik niets kwalijk.

Zo besloot ik op jonge leeftijd al drie dingen: ik zou niet blij-

ven plakken aan een jongen uit ons stadje, ik zou niet leren typen en ik zou ook de spelregels van het belote-spel niet leren.

Speel toch een gezellig potje mee, zei mijn oma stevast na het zondagse middagmaal op de boerderij. Ze dacht dat ik de regels niet begreep en legde ze steeds opnieuw uit, waarbij ze met haar oude handen razendsnel de kaarten schudde: kijk, de heer, de dame, de boer... Maar ik ging liever naar de stal, naar mijn lievelingskoe, en zat daar wat te lezen of te dromen. Dromen is niet nutteloos, niet zo nutteloos als kaarten in elk geval. Dromen horen bij een jong meisje. Ik koesterde ze. Ik hield ze strak tegen mijn borst, als speelkaarten.

De Amerikaan die zomaar mijn leven binnenstapte schreef, zolang ik met hem was, nooit ansichten naar vrienden in de Verenigde Staten of brieven aan familie, maar wel af en toe iets in een boekje vol losse papiertjes. Die zinnen zouden de bouwstenen gaan vormen voor een boek over onze verhouding, een erotische roman, in de kritieken geroemd om zijn literaire schoonheid en verregaande openhartigheid. Het ging over een briljante student van eind twintig die zijn opleiding aan de universiteit van Yale had afgebroken voor een verblijf op het Franse platteland en een meisje met een ongevormd brein, kneedbaar als verse klei. Dat meisje, dat was ik.

Het is niet vreemd dat ik dat boek, dat vijf jaar na zijn vertrek eerst in Amerika uitkwam, niet opmerkte. Ik ben geen fervente boekenlezer en de lokale pers in Frankrijk besteedt weinig aandacht aan Engelstalige literatuur. De vertaling in het Frans zou tot 1996 op zich laten wachten, dat was vierendertig jaar na ons samenzijn. Het meisje van toen was onderhand een vrouw van middelbare leeftijd. Tweeënvijftig was ik toen ik de roman voor het eerst las, beducht vanaf de eerste bladzijde

dat iets dierbaars werd vernietigd. Ons samenzijn, de gewichtloze periode die ik zou betitelen als ons liefdesavontuur, vatte hij samen onder de noemer van tijdverdrijf. Een sport was het blijikbaar voor hem geweest, oefeningen, maar wel op een brug met ongelijke leggers.

Inmiddels is de schrijver dood en ben ik van middelbare vrouw een oude vrouw geworden met zeeën van tijd om zijn boek te herlezen, woord voor woord. Daarbij val ik voortdurend in drieën uiteen: degene die ik nu ben, de jonge vrouw zoals ik mijzelf herinner en het meisje in het boek. Het kost me moeite ze met elkaar te verenigen. Het romanpersonage lijkt zo puur, maar ook onnozel in het koesteren van haar verwachtingen. Ook hij bestaat uit drie personen: de Amerikaanse schrijver die in werkelijkheid met mij een relatie had, de ex-Yalestudent als jongere versie van hemzelf die in het boek mijn minnaar is en als derde personage een fotograaf. De laatste fungeert als een buitenstaander met een gefilterde lens waarachter de schrijver zich kan verschuilen.

Feiten kunnen niet veranderen, maar wel het verhaal dat zij vertellen zodra een nieuwe getuige het woord neemt. Ook de tijd speelt mee: het nader inzien verdiept de kleur van sommige gebeurtenissen en vervaagt andere.

Terwijl ik heen en terug blader met de roman op schoot, formuleer ik in gedachten zinnen die ik toen niet durfde uit te spreken. Ik zit daarbij het liefst in de luwte van de boerderij, met zicht op de moestuin. Schuin achter mij een waslijn met wasgoed, naast mij de kat die zich opricht als ik het boek dichtklap omdat het buiten afkoelt. Hij strekt zijn poten, kromt zijn rug en loopt op een drafje achter mij aan als ik naar binnen ga. Daar heb ik de avonden tegenwoordig voor mijzelf. Ik ontvang

alleen nog gasten in de weekenden, mensen met vertrouwde gezichten.

Als ik de lamp in de kamer heb aangeknipt en mijn gezwollen enkels op een voetenbankje heb gelegd, blijven de herinneringen opborrelen. Ze kabbelen voort tussen de regels van het boek, vloeien als beekjes samen met de hoofdrivier en splitsen zich dan af om hun eigen loop te zoeken. Het meisje van toen wil ik troosten, maar zij zou zeggen dat zij niets nodig had, geen waarschuwing, geen bemoediging, geen levenslessen. Ze lijkt gelukkig. Ze weet alles. De roes waarin ze toen verkeerde slaat soms op mij over, tegelijk met hervonden flarden. Het zijn vaak andere dan die de schrijver heeft gekozen, maar ze helpen om een terrein terug te winnen dat ik verloren waande. Die van de ambulance bijvoorbeeld was ik bijna vergeten.

PARIJS

Het is negen uur in de avond. Het meisje ligt in al haar jonge naaktheid uitgestrekt op een groot hotelbed. Hij kruipt boven op haar. Ook naakt. Ze kennen elkaar nog niet zo lang. Hun bewegingen zijn onsamenhangend als van violisten die eerst hun instrumenten moeten stemmen. Dan ontstaat er een cadans, alsof ze in een schommelend bootje dobberen. De deken en de groene satijnen sprei hebben ze als frotten naar het voeteneind getrapt. Ze zijn onbezorgd. Hij had dringend geld nodig maar dat is voorlopig geregeld, gelooft zij. Ze gebruiken geen condoom: vandaag of morgen moet ze ongesteld worden, dan is het veilig.

‘Weet je het zeker?’ heeft hij gevraagd.

Ze weet niet of haar vader dat ook aan haar moeder heeft gevraagd, voordat hij haar zwanger maakte. *Huit jours avant, huit jours après* leerden vrouwen elkaar. Maar die marge gaat niet altijd op. Zo is gebleken.

Om het beddengoed niet vuil te maken heeft ze een handdoek van het hotel over het onderlaken gespreid. Als ze de dag daarna weggaan zal ze hem erop betrappen dat hij die in zijn tas stopt, een souvenir in de vorm van een bruinrode vlek, vlak onder het midden, waar de naam van het hotel is geborduurd. Het is geen

maagdenbloed, dat weet hij ook. Ze zijn al eens met elkaar naar bed geweest op haar huurkamer in Autun. En ook dat was voor haar niet de eerste keer. Ze is niet onschuldig, ze is alleen onvolwassen.

‘Dit is Parijs, ik ben in Parijs,’ herhaalt het meisje in zichzelf, terwijl zijn penis in haar glijdt. Op dat moment hoopt ze nog dat ze er altijd zullen blijven, de lichtstad, het toevluchtsoord waar haar vader zijn heenkomen zocht.

Intussen klimt stedelijk straatrumoer langs de hotelgevel omhoog tot in de kamer, buiten wordt geschreeuwd, getoeterd, er komt een ambulance langs. Wanneer de sirene op zijn luidst klinkt, bolt de vitrage door het halfgeopende raam naar binnen en even kleurt het plafond van de kamer blauw. Ze neemt zich voor om dit moment te onthouden. Misschien gaat daar een stervende op weg naar het ziekenhuis. Op een dag zal zij het zijn die wordt weggebracht, terwijl er op hetzelfde moment achter anonieme ramen jonge lichamen de liefde bedrijven, de dood op veilige afstand houdend.

De hoofdpersoon in het boek, de ex-Yalestudent, beweegt zich net als de schrijver in internationale kringen en is een gezee-
ne gast in de Parijse gezelschappen waarover ik mijn vader
weleens had horen praten. Ze geven feestjes in elegante suites
met hoge plafonds waar beroemdheden over de vloer komen:
toneelschrijvers, filmregisseurs, operazangeressen, allerlei
soorten bereisde mensen en meisjes van de balletacademie,
jonge dichters en mannequins. Ze drinken cocktails, verza-
melen moderne schilderijen en draaien jazzplaten tot diep
in de nacht. Tegen het ochtendgloren slenteren ze in groepjes
naar Les Halles om er uiensoep te eten tussen beenhouwers en
vrachtwagenchauffeurs. Daar zitten ze aan een zinken toog, ja-
loersmakend mooie vrouwen met filtersigaretten en licht aan-
geschoten mannen, hun smokingstrikjes zorgeloos om de hals
bungelend.

Zijn vrienden denken dat hij zich in de Franse hoofdstad als
een vis in het water zal bewegen. Dat hij vaste bezoeker zal wor-
den van de rokerige cafés waar jonge existentialisten debat-
teren of verliefd zal worden op een chansonnière met zwaar
aangezette oogschaduw. Maar de student blijkt zich al gauw te
vervelen.

Op een dag leent hij een auto en zakt hij af richting het zuiden om bij een kennis te gaan logeren die op een huis van vrienden past. Het enige wat hij meeneemt is een leren reistas met kleding, een notitieboekje en een lijst met Franse plaatsnamen, door iemand liefdevol opgeschreven met een vulpen. Dat lijstje koestert hij alsof het een grote belofte inhoudt.

Hiermee begint feitelijk de roman. Het huis waar hij naartoe rijdt staat in Autun, maar het had volgens het boek even goed in een andere provincieplaats kunnen staan. Hij zou een week of twee blijven, langer niet. De auto was geleend van iemand die hem zelf ook maar had geleend. Toch zou deze Delage coupé met zijn gewelfde flanken een grote rol in de roman gaan spelen.

Nu zou ik die auto, ook al was hij bejaard en voornaam, onze vriend durven noemen. Zijn voorkomen imponeerde iedereen zonder dat de berijder daarop uit leek te zijn. De lak had de kleur van de uniformen van Amerikaanse vliegeniers. De zware portieren scharnierden aan de verkeerde kant. Ik, die gewend was aan goedkope auto's, moest leren ze zachtjes in het slot te laten vallen.

Niet met de deur slaan, hij zou het honderd keer herhalen.

AUTUN

Hij zit te wachten in de Delage. Hij heeft hem vlak bij het huis van het meisje geparkeerd onder een acacia. Vlekken zonlicht vallen door de takken op de blauwe lak en op het grijs-paarse plaveisel daaromheen, als bij een impressionistisch schilderij. Hij leest een Franse krant en kijkt verheugd op als zij tegen het raam tikt. Hij buigt zich opzij om het portier te ontgrendelen. Tussen de handgreep en de chromen lijst van de voorruit hangt een spinnenweb, bepareld met druppeltjes. Het scheurt kapot als hij het portier openduwet. Zij gooit haar koffertje achterin. Een zakje snoep houdt ze bij zich.

Ze kussen elkaar snel. Er is geen misverstand in die kus. De vluchtigheid ervan heeft te maken met de haast die beiden voelen om hun samenzijn op te pakken bij het punt waar ze waren gebleven. Hij vouwt de krant dubbel, start de auto en klopt op het houten dashboard, waar alle wijzertjes verspringen. Een bronstig geluid vult de cabine. Alles is goed. Naar Parijs gaan ze niet meer. Het Franse platteland, waar zij het liefst aan zou ontsnappen, is voor hem juist een plek om in te verdwijnen.

Ze rijden de stad uit via de brug over de rivier. Een windvlaag bezorgt het water kippenvet, er komen wolken aan, de winter

is in aantocht. Onderweg waaien de resten van het spinnenweb aan flarden.

‘Frankrijk in de winter,’ zegt hij, terwijl ze tussen de mistige heuvels rijden.

‘Verlaten,’ zegt ze. ‘*Déserte*, of bedoel je dat niet?’ Omdat ze denkt dat hij dat niet bedoelt voegt ze eraan toe: ‘Maar als het heeft gesneeuwd is alles mooi wit.’

De verwarming van de auto is kapot. Ze trekt haar benen onder zich op de leren bekleding.

‘Wil je ook een snoepje?’

‘Nee. Dank je.’

‘Gummibeertjes. Mijn lievelings.’

‘Echt niet.’

‘De rooie zijn het lekkerst.’

‘Geef dan maar een rooie.’

De ex-Yalestudent logeerde in het oude deel van de stad in een huis dat vlak bij de Romeinse wal stond en schuilging achter een tuinmuur waar de takken van een majestueuze ceder overheen hingen. Het meisje zou daar nooit worden binnengevraagd. In het boek verblijft hij daar bij een tien jaar oudere fotograaf, ook een Amerikaan, die in de wintermaanden op het huis van Parijse vrienden past. Hoewel deze kennis nooit een hechte vriend zou worden, speelt hij in de roman wel een belangrijke rol, want hem is de rol van verteller toebedeeld.

Deze fotograaf zonder naam is een getroebleerde man, al wordt niet duidelijk waarom. In Autun richt hij zijn camera op oude stegen in de stad waarin huizen staan met bemoste daken en probeert hij het strijklicht op de glad gesleten straatkeijtjes te vangen. Mensen durft hij alleen heimelijk te portretteren. In het café verbergt hij zijn toestel achter een krant en zo observeert hij ook het liefdesleven van anderen. Wanhopig aangetrokken door onbereikbare vrouwen zal hij nooit een eigen romance beleven en altijd op huizen passen van anderen, mensen die hun plezier elders zoeken. Zijn kennissen waar- deren hem erom, ook al snuffelt hij in hun spullen en leest hij